Examen Historico Naturale

De

Crabronibus Scandinavicis

eller

Naturhistorisk Undersökning

om

Skandinaviska Silfver- och Gullmunsteklar.

Med Vidtber. Philosoph. Facultetens Tillåtelse

och

Historiæ Naturalis Docenten

G. DAHLBOMS

præsidium

kommer denna afhandling att såsom Disputationsprof pro Exercitio offentligen för-svaras på Carolinska Academiens större Lärosal

d. 5 Juni 1839 på förmiddagen,

af

JOHAN AUGUST DROUGGE,

Philosophiæ Studiosus af Götheborgska Nationen.

LUNDÆ,

TYPIS EXCUDIT C. FR. BERLING,

UNIVERSITATIS TYPOGRAPHUS.

MDCCCXXXIX.

Stadsphysicus i Götheborg,

Medicinæ Doctorn samt Philosophiæ och Chirurgiæ Magistern, Ledamoten af Kongl. Wetenskaps- och Witterhets-Samhället i Götheborg, af K. Physiografiska Sällskapet i Lund, m. m.

Högädle och Vidtberömde

Herr CARL G. SCHÖNBECK

tacksamt och vördnadsfullt tillegnadt

af

JOHAN AUGUST DROUGGE.

Crabro palmipes Van der Linden Observ. 2. 944. 20.

Crossocerus palmipes Lep. De Saint Fargeau Annales Entomol. 1834. 765 2.

Vistelse. Denna för sina framtassars handlika bildning märkvärdiga art upptäcktes först af *Torbern Bergman* i Upland om sommaren 1765 och beskrefs af *Linné* uti den följande året utkomna 12:de Editionen af Systema Naturæ. Inom Sverige har han sedan den tiden högst sällan blifvit sedd och de samlare af hvilka han blifvit funnen hafva ansett honom för en ny art. Vi fångade honom lefvande i Skåne sistl. sommar (1838) i Räften och Fliinge äng nära Lund d. 5 Augusti samt utmed vägen till Vestra Tvet nära Silfåkra d. 27-28 Augusti, på löfven af små Ekebuskar der han var i sällskap med *Crabro albilabris*.

Anmärkningar. När man först får se denna art tror man honom vara en blott artförändring af *Crabro albilabris;* ty i rörelse, flygt, färg, storlek, kroppsbyggnad, hårbeklädnad, hufvudets och mellanryggens diagonaler samt analfjällens konstruktion äro de alldeles hvarandra lika; men *palmipedis* antennsträngar äro inunder prydda med en mera tydlig frans af hvita silkesfjun; — framtassens öfversta led utvidgad till en omvändt halfhjertformig sköld som uti inre kanten är svart, innanför denna kant och basen gulblek, i disken rödbrunt genomskinlig och i utkanten svart, — de 2 närmast efterföljande tasslederna äro 2—3 gånger mindre än den första, men af samma form och genomskinligt gulhvita, 4:de och 5:te lederna bruna.

Bakryggen är strimmig och således hvarken slät eller polerad som hos albilabris. Skutellens gula tvärfläck är någon gång sammandragen, liksom hos *Cr. albilabris* var. a., till 2 små puncter och framryggens afbrutna strimma förminskad till en enda gul fläck; det är en sådan varietet som *Linné* och *van der Linden* beskrifvit.

Van der Linden är bland sednare tiders Författare den förste som ur glömskan framdragit denna Linnéanska art; den beskrifning han öfver honom lemnat träffar fullkomligt in på de invider vi ha framför oss; blott ett obetydligt misstag förekommer i beskrifningen, det neml. att metathorax skulle vara alldeles slät, "metathorax entierement lisse"; hvilket icke kan vara förhållandet då han

verkligen, såsom redan blifvit bevisadt, är strimmig samt just till följd deraf är i saknad af den politur som utmärker *Cabro albilabris.*

Orsaken hvarföre åtskilliga Insektsamlare tviflat på att denna art vore *Linnés* rätta *palmipes* och ansett honom i stället för en helt annan och ny art, härleder sig sannolikt af följande tvetydiga ord i *Linnés* beskrifning: "Pedes antici manibus palmatis, dilatatis, apice armatis qvasi 3 s. 4 digitis"; ty då hela tassen icke utgör merän ett finger, så kan ännu mindre de särskilta lederna, af hvilka samma finger bildas, anses för särskildta flngrar. Att *Linné* här dock blott talar liknelsevis är klart af det lilla ordet *quasi* hvilket han på detta ställe begagnat.

Honan till denna art är ännu okänd; den som *van der Linden* uppgifvit vara honan, är *Crabro albilabris* ♀ var. a.

N:o 5. *Lilla bensköldade Silfvermunstekeln. Crabro scutatus,* Fabricius. ♂.

Smärt, 2 linier lång, obetydligt fjunig, hufvud- och bröstsidorna glest hvithåriga, glänsande svart med silfverhårig öfverläpp: antennskaftens undre sidor, munhålan och alla mundelar, frambröstet, framryggens kanter och sidoknölar en dubbel fläck på skutellen och en enkel på bakskutellen, samt till en del äfven fötterna, citron eller svafvelgula; frambenen belagda med en gulblek svartkantad sköld och framtassarnes öfversta led sköldformig; vingarne vattenklara, iriserande, i disken rökiga, ådrorna mörkbruna, vingrötterna gulaktiga, vinglåcken gulbruna; hufvud och thorax fint punkterade, bakryggens diagonal och sido fältens gränselinier kedjelikt naggade: hjertareans hemisferer stora, mindre kullriga, fint snedttvärstrimmiga inifrån utåt, sidofälten upptill släta ocb polerade, nedtill fint tvärstrimmiga; underlifvet ovalt, dubbelt längre än thorax, beströdt med ytterst fint grågulaktigt fjun, buksegmenternas spetskanter brunaktigt halfgenomskinliga.

Angustus, 2 linias longus, leviter pubescens, lateribus capitis pleurisque parce argenteo-sericeis, nitidus niger labro dense argenteo sericeo: scapis infra; cavitate oris, labro, omnibus instrumentis cibariis, prosterno, utroque puncto calloso marginibusque pronoti, macula duplici scutelli et simplici postscutelli, pedibusque exparte citrinis aut sulphureis: tibiis anticis scuto flavopallido nigromarginato, tarsisque anticis articulo supremo scutiformi; alis hyalinis irideis, disco fumatis, radice flavescente, tegulis luteis; capite thoraceque subtiliter punctulatis, metanoti diagonali limitibusque areolarum lateralium catenulato-crenatis: areolæ cordatæ hemisferiis majusculis, minus convexis, subtiliter et oblique subtransverse striolatis; striis ab intus ad extus ductis: areolis late-

ralibus superne politis lævissimis inferne subtile recta transverse striolatis; abdomine ovali, thorace subduplo longiore, pube tennissima griseofusca adsperso, segmentorum ventralium marginibus apicalibus brunneo subscariosis.

Crabro scutatus Fabr. Piez. 312. 19. — Panz. Faun. G.rm. 15. 22. Van der Linden 2. 44. 5. — Zetterstedt Ins. Lappon. 444.

Crossocerus scutatus Lep. d. S:t Farg. 1834. 764. 1.

Vistelse. Äfven denna art förekommer på samma tid och på samma ställen som *Crabro albilabris;* men endast hankönet är oss bekant. Den upptäcktes först af Doctor *Panzer* i Tyskland; och har sedan blifvit funnen äfven inom Skandinavien på många orter, ehuru icke allmänt. Vi ha fångat honom i Skåne på Ekebuskar, der han var i sällskap med *Cabro albilakris*, d. 16 Augusti 1837 vid vägen emellan Snogeholm och Söfdeborg, samt d. 27—29 Augusti 1838 vid vägen emellan Silfåkra Herregård och Vestra Tvet, samt ensam här och der på åtskilliga blommor inom Tallplanteringen vid Lackalänga by nära Lund.

Anmärkningar. Denna insektart är icke blott till habitus utan ock i många andra väsendtligare karakterer snarlik *Crabro albilabris*. Hufvudets och ryggsköldens diagonaler, punktur och öfriga impressioner äro desamma som hos *albilabris;* detsamma gäller äfven om underlifvets form, segmentkanternas halfgenomskinlighet och liksom vissnade utseende, öfre analfjällets construction, bukens platthet och fötternas hår- eller taggbeklädnad. — Men kroppen är, såsom artmärket utvisar, något längre. Antennerna från basen till midten fransade af långa hvita sidenglänsande fjun; fransen är sammanhängande, men icke såsom hos *albilabris* der han tydligt afbrytes för hvarje led; hos *scutatus* räcker fransen blott till antennens midt, men hos *albilabris* utsträckes den ända till antenspetsen. Hela den silfverhåriga öfverläppen, öfver- och underkäkar, palper och munhålans omgifning äro citrongula. Låren och benen baktill svartlinierade. Tassarnes ändar svarta. På bakfötterna äro höfternas och benens spetsar, höftlederna och tassarnes basalringar jemte en strimma frampå benen blekt gula, knäna brungula. Frambenen äro transformerade till temligen stora omvändhjertformiga sköldar; hvarje sköld synes bestå af 2 partier: den ena eller *inre* är gul med brun spetskant, tjock ogenomskinlig och konisk samt utgör den egentliga *tibia;* den andra eller *yttre*, som utgör egentliga *skölden*, är gul-

hvit, utan glans, fjunig, kupig och genomlöpes af en svartbrun linia, (lik ett frågetecken,) hvilken är grofvast och har sin början i hjertörat, men sedan afsmalnar ju längre den löper upp i skölden samt utplånas inemot tibia. Framtassarnes öfversta led har nära samma form som tibialskölden, men är dubbelt smalare och 5—6 gånger kortare samt blekgul med en stor svart fläck utåt; de 3 följande (eller 2:dra, 3:dje och 4:de) lederna äro så små att de med vanlig lupp icke utan svårighet kunna urskiljas, ty den 5:te eller terminalleden, ehuru mer än $\frac{1}{2}$ kortare än den 1:sta, är dock längre än 2:dra, 3:dje och 4:de tillsammans. Undre analfjället är mycket stort, plattkonkavt, och belagd med långt grågult hårfjun, till formen treflikigt: de båda basalflikarne äro jemsmala och genomlupna af en ohårig grop, mellersta fliken mycket stor och rundad med ohårig kölformig diagonal.

N:o 6. *Van der Lindens Silfvermunstekel. Crabro van der Lindeni nob.* ♂.

Smärt, $1\frac{1}{2}$? linia lång, kort finfjunig, glänsande svart med silfverhårig öfverläpp: antennernas vridare och skaftets yttersta ändar brungula, fötterna svarta med gulhvita sporrar, mellantassarne vid basen hvita i ändan ljusbruna, frambenet och framtassens öfversta led omvändt halfhjertlikt sköldformiga och hvitkantade; vingarne vattenklara, iriserande, i disken rökiga, ådrorna gråbruna med stort mörkbrunt märke; bakryggen kullrig, slät, fjunig, glänsande, utan utbildad hjertarea, diagonalen och basalsömen tydligt och glest crenulerade.

Angustus, $1\frac{1}{2}$? lin. longus, breviter et subtiliter pubescens, nitidus niger labro argenteo sericco: antennarum torulo et scapi utroque termino lutescentibus, pedibus nigris, calcaribus flavoalbidis, tibiis anticis earumque tarsis articulo supremo semi-obcordato-scutiformibus albo-marginatis tarsis intermediis albis, apice brunneis; alis aqueis, irideis, disco fumatis, venis griseo- brunneis, stigmate valido fusco brunneo; metanoto convexo lævi nitido, epolito, absque areola cordata explicata, diagonali suturaque basali distincte parce crenulatis.

Vistelse. Af denna singuliera art ha vi blott sett ett enda individ; det har blifvit oss tillsändt af Professor *Sahlberg* som upptäckt det i Kolwaskogen vid sitt gods Yläne i Finland. Beklagligtvis hade underlifvet af denna och flera andra i samma låda insatte Crabroner genom skakningen under transporten hit, affallit och det var oss derföre omöjligt att bland de affallne likartade kroppsdelarne kunna bestämma hvilken som borde tillhöra den ifrågavarande arten.